

CARROS DE NIT

La mà que em desvetllà del son plumbi era callosa, tirànica, aspra. Tanmateix la meva rebel·lió no va durar ni un instant, el temps que vaig trigar a retrobar en la memòria —com un llumí que s'encén de cop en la foscor— l'explicació d'una alerta tan precoç: havia de partir aquella mateixa nit damunt un carro, i era una iniciació en companyia del meu pare. Llavors el meu pare feia de ferrer i un cop a la setmana contractava un carreter perquè l'acompanyés a vendre a la plaça dels pobles veïns la seva mercaderia de relles, falçs, aixades d'acer bellíssim de la Vall d'Aosta, fetes com Déu mana, entre tòrrides flames de forja i fragors de martells dels Nibelungs. Havia estat el primer, el meu pare, entre els ferrers de la Sicília oriental, d'introduir els malls elèctrics en la pràctica del seu ofici, donant vida així, pel sector que el concernia, a un tímid embrió de cultura metal·lúrgica i industrial. Amb tot, encara que la producció es fes d'una manera ja futurísticament mecànica més que no manual, la sortida del producte acabat continuava tenint lloc segons els termes arcaics de la venda a la menuda, els dies de mercat, amb contractació directa i després d'un sospitós escorcoll preventiu de l'adquisició per part del client camperol. Això explica per què el meu pare marxava dues hores després de mitjanit cada dissabte, per estar actiu l'endemà al matí a les places de Spaccaforno o Giarratana, de Vittoria o Monterosso, darrere el seu mostrari d'esmolada i lluent mercaderia. Cansat, després dels llargs itineraris d'insom-

ni, acomplerts amb el cor ple d'afany econòmic i amb la ràbia callada de no poder reposar, tal com fins i tot va fer Déu, al cap de sis dies suadíssims, com a mínim al setè jorn...

I doncs, ¿cal meravellar-se si, al nen que era jo, l'ocasió d'emprendre un viatge amb els grans, d'estirar la nit amb ells fins a veure sortir l'alba, de visitar un poble nou amb el seu millor vestit, li feia batre el cor dins el pit, li feia pujar la sang al cap com una promesa d'amor?

Vaig saltar, per tant, fora de les flassades, vaig passar-me un dit moll pels ulls, en cinc minuts estava a punt. El carreter ja remugava rere la porta, el cavall feia voleiar la cua, batent les potes impacients damunt les lloses del pati. Vam partir i anàvem per carrers entumits i deserts, tret del fanal de la cantonada, la claror groga del qual aureolava brutalment la calvície d'un pòtol endormiscat.

No recordo cap soroll, ni tan sols el cop expert del sereno; només, de tant en tant, una frase de nènica, un fragment de melodia que entonava el meu pare, alternant-se amb el carreter, on jo sentia no tant una pena com una remor confusa, unes ganes de llàgrimes alegres que en igual mesura significaven la sorpresa i la felicitat d'estar vius...

Avançava el carro en la nit; en creuava d'altres pel camí, que venien en sentit contrari. Els dos conductors feien sentir aleshores la seva veu, bescanviaven alguna burla bondadosa. Tot seguit els llums, després d'haver passat a frec un instant, gairebé fins al punt de tocar-se, així d'estreta era la via, se separaven sempre més, es veien empetitir-se, desaparèixer darrere el mur tenebrós de l'horitzó. M'envaïa un descoratjament que jo no m'atrevia a

deixar entreveure. Perquè havia sentit tantes històries d'emboscades, d'escopetes de retrocàrrega, el canó de les quals el vianant albirava de sobte expulsant flamarades rere un garrofer. I coneixia noms sinistres, Salibba, Intaglietta, de lladregots de camí ral; i sabia noms de gorges que hauria estat necessari de travessar, propícies als paranys: *'U passu r'ò scarparu*,⁷⁴ on havia estat assassinat un sabater; *'U filu r'ò zingaru*,⁷⁵ on un gitano de llavi leporí tenia el costum d'esperar l'oportunitat per assaltar algun pobre menys pobre que ell...

Ens va anar bé, aquella vegada. No vam trobar ningú, no vam sentir sinó el vent en les afraus i el xim-xim de les primeres gotes sobre la lona encerada. Després la pluja bramulà —semblava pedra— i calgué aixoplugar-se en un alfòndec esperant que amainés.

Devem ser pocs, a Sicília, els qui recordem els alfòndecs d'aquell temps. Una mena d'hostals de posta o estacions per a les diligències, però més amples, amb una volta alta, d'entranyes golafres i profundes, ideals per engolir com si res equipatges i bèsties de sella, per allotjar-les en un aparcament domèstic, on cada carreter tenia el seu lloc indicat amb guix. Aquí menjaves, bevies, t'escalfaves al voltant d'un bivac comú. Llocs socials, els alfòndecs, on s'encenien litigis fugaços o s'explicaven històries o esclatava una riallada alliberadora o resplendia en la penombra algun ganivet...

Vam assistir aquella nit al moment àlgid d'un desafiament entre carros «fusell contra fusell», amb els dos carros lligats l'un a l'altre però girats en direcció contrària fins que guanyés aquell la bèstia del qual aconseguís d'arrossegar l'altre. No vaig veure qui guanyà, havia parat de ploure, ens tocà de posar-nos de nou en camí.

Fou bonic, després del recorregut per les pors i les intempèries nocturnes, eixugar-se al sol del diumenge a la plaça de Biscari, atapeïda de gent que feia festa. Era el dia del patró, i la mosqueteria, les campanes, els càntics dels devots, les petites marxes de la banda, feien tot al voltant un rebombori que em divertia les orelles. Vaig aconseguir de perdre'm entre la multitud, deixant el meu pare amb els seus tractes i mercadeigs. Em va dir que sí ben de grat, atès que s'averkonyia una mica de fer-se veure pel fill estudiant en aquella gesticulació de venedor a l'aire lliure. Aleshores jo, aquell diumenge i tots els altres que seguiren i que vaig acompanyar-lo, me n'anava tot sol a voltar, com un turista improvisat, trepitjant pas a pas tots els barris dels pobles del comtat. Va ser una satisfacció que perdurà. No em van atreure més els aparadors de joguines ni els taulells de torró de sèsam, sinó que cercava carrerons solius i pedres, sobretot pedres, alineades conjuntament per fer de casa, catedral, palau. Va ser d'aquesta manera que vaig conèixer el cor de les ciutats glorioses d'aquí, de Modica, teatral figura de magrana partida, a Ibla, furtiva esplendor de clausura monacal; de Ragusa, peripècia volant de pujades i baixades, a Scicli, trofeu nobiliari i ocult de misteriosos balcons... Així, de diumenge en diumenge vaig aprendre a estimar la meva terra i, si no la seva gent, massa semblant a mi perquè m'agradés, almenys els seus rústecs i tanmateix admirables monuments. D'aleshores ençà encara perdura en mi el costum, si s'escau que em desperto quan encara és fosc, de repassar-los en la ment com un cinema d'antiga tendresa. D'aleshores ençà el seu blasó fidel torna a daurar-me la ment cada vegada que, endormiscant-me de nou, em sembla sentir sobre la calçada del carrer major invisibles rodes de carros que passen a la nit.